

„Svet sa nedá rozdeliť
na prírodu a kultúru.
Divočina je všade.“

Lars Berge

Projekt vlk

absynt
prekliati / reportéri

absynt

Lars Berge: Projekt vlk

Reportáž

Preložil Jozef Zelizňák

Vydanie publikácie podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

The cost of this translation was defrayed by a subsidy from the Swedish Arts Council, gratefully acknowledged.

SWEDISH
ARTSCOUNCIL

Copyright © Lars Berge, 2018

All rights reserved

Translation © Jozef Zelizňák

Design & Layout © Pavlína S. Morháčová

ISBN 978-80-8203-298-0

Nedeľa ráno

Viem, že v nedeľu sedemnásteho júna 2012 vietor prinesie od západu nad záliv Bråviken dážď. Viem, že je trinásť stupňov. Viem, že dažďová voda upchá odtok u nosorožcov v betónovej podlahe púštnej zóny. Ošetrovatelka sa pokúsi uvoľniť ho hrabľami. Viem, že ošetrovatelka sa volá Sofie a je posledná, kto uvidí Karolinu živú.

Karolina, tridsaťročná zooloგიčka a sprievodkyňa pri vlkoch, prechádza popred púštnu zónu okolo deviatej na ceste k vlkom. Časť výbehu leží v zóne zoologickej záhrady Kolmården, ktorá nie je otvorená pre verejnosť. SÖKA je skratka pre švédske výrazy Savana, Púšť, Koloseum a Apárium a tvorí časť systému zoologickej záhrady. Zvyšné oddelenia sú Delfín a Safari. Žije tu svorka vlkov, kde zážitkový produkt „Intímny kontakt s vlkom“ ponúka prechádzky so sprievodcom medzi dospelými jedincami.

Okolo výbehu sú stajne, záhrady, sklady, kaviareň a šatňa pre zamestnancov. Kolmården za oponou pripomína skôr poľnohospodársky statok, akurát namiesto ošípaných a kráv naťahujú ponad plechovú strechu svoje krky žirafy a v zemi sa hrabú dvojtonové nosorožce. V Kolmårdene je ešte jeden výbeh pre vlky. Nachádza sa vo verejnej časti zoologickej záhrady. Tam býva o čosi menšia svorka Tasch s vlastnými ošetrovatelmi a sprievodcami.

Sofie pracuje už od pol ôsmej a celé ráno strávila krmením žiráf, nosorožcov a antilop, hrabala a rozsýpala v stajni piliny. Prehodí pár slov s Karolinou v rohu stajne, potom pokračuje v práci.

Bežné ráno v zoologickej záhrade. Plné ruky práce. Viem, že Sofie a Karolina sa dohodli, že to urobia ako vždy. Stretnú sa o hodinu, aby spoločne otvorili takzvanú Zooškolu Kolmårdenu. Tu sa deti učia rozoznávať zuby bylinožravcov a mäsožravcov, dozvedia sa, prečo isté zvieratá prichádzajú o parohy, zvliekajú kožu alebo majú v zime hrubšiu kožušinu.

Karolina sa chystá na raňajšiu vizitu u vlkov. Sofie ju sleduje, ako kráča k vlčíemu výbehu. Kolegyňa je oblečená v čiernom služobnom pršiplášti, obula si gumáky s poriadne vrúbkovanou podrážkou. Sofie sa vráti k čisteniu odtokov, kým dážd' ďalej bičuje Kolmården a okolie Norrköpingu. Leto sa nezačalo dobre. Po polhodine má Sofie dohrabané, piliny rozsypané po dlážke, zvieratá sú vonku. Prejde ku Koloseu, kde bývajú slony. Tam podávajú zamestnancom raňajky. Počíta s tým, že sa tam stretne s Karolinou, no čaká ju márne.

Viem, že Sofie sa hneď pokúša dovolať Karoline. Nevíha. Sofie sa naraňajkuje. Odniesie zo stola tanier a šálku, stiahne zo seba mokrý pršiplášť a rozhodne sa ísť skontrolovať vlčí výbeh. Viem, že jestvuje čosi ako „Vlčí denník“, kam zamestnanci značia každú návštevu u vlkov. V skrini pri vchode do výbehu sú škatule so žrádlom. Sofie skontroluje, či Karolina omylom nepreskočila pár strán, ale nie. Dnes nezapísala nič.

Mal som možnosť nahliadnuť do Vlčieho denníka, a tak viem, ako vyzerá Karolinin rukopis. Je úhľadný a energický. Pritláčala hrot pera k papieru. Jej písmená sú tmavšie než

v poznámkach iných sprievodcov. Zvykla sa podpisovať iniciálkami K. B. Ale nepíše nič o tom, ako sa vlkom vodí, ani v akej nálade boli sedemnásteho júna 2012.

Sofie začína tušiť, že niečo nie je v poriadku. Karolina je vždy mimoriadne dôsledná. Nikdy by nezabudla zapísať svoje postrehy do zošita.

Do úvahy pripadajú dva scenáre. Buď kolegyňa k vlkom ani nedorazila, lebo ju niečo cestou zastavilo. Alebo tam ešte je.

Viem, že Sofie opäť volá na Karolinin pracovný mobil. Nedvíha. Ubehne hodina. Zavolá šéfke Birgitte, aby si overila, či Karolina nie je s ňou. Ale ani ona neodpovedá. Sprievodcovia niekedy zostávajú pri vlkoch ešte chvíľu navyše. Karolina patrí k tým, ktorí pokladajú čas strávený s vlkami osamote za dôležitý, ba rozhodujúci pre upevnenie vzťahu. Tak sa vytvára dôverný kontakt s veľkým dravcom. Cesta Karoliny, Sofie a ostatných sprievodcov k tomuto poznaniu bola tvrdá. Vlky sa k sebe správajú výrazne fyzickejšie než ľudia. Vlk má hrubý a drsný kožuch, ktorý ľahko odoláva uhryznutiam aj teplotám tridsať či štyridsať stupňov pod nulou. Keď vlk zaryje zuby do kože svojho kamaráta zo svorky, nestane sa nič. Zato pokožka človeka je citlivá a tenká. Preferuje pohladenie. Nie hryzáky či dlhé pazúry. Ale vlky tomu nerozumejú. Sofie sa ešte nezahojila rana po poslednom uhryznutí. Práca sprievodcu pri vlkoch nie je pre každého. Človek musí byť tvrdý a rozhodný. Nikdy nesmie cúvnuť.

Ak sa necíti pohodlne v spoločnosti dravca, nemá k nemu chodiť. Vo svojej pozícii zodpovedá za bezpečnosť návštevníkov výbehu a vlk hneď vycíti neistotu aj strach. Sofie v tom nevidí problém. Má vlky rada. Hoci ju jeden z nich pred pár týždňami pohrýzol do ruky. Teda, pohrýzol. Stála pred výbehom, držala sa plotu, prsty sa jej dostali do

vlčej tlamy omylom. Inštinktívne ruku stiahla, vlk cúvol. Bolo to len škrabnutie, no rana dosť hlboká na to, aby musela navštíviť lekára. Uvedomovala si, že si za to môže sama. Ako keby si pricvikla prsty do dverí. Jej vina.

Karolina je vždy rozhodná a jasne dáva najavo svoju vôľu. Vlky by si nikdy netrúfli ohroziť ju či spochybníť jej autoritu. Mladé samce ju dokonca viac či menej zbožňujú. Zvyšok kolmårdenského personálu obdivuje jej schopnosť čeliť veľkým dravcom. Hoci nie je vysoká, má len čosi vyše meter šesťdesiat, ľahko zvláda aj ich hnev. Karolina často chodila za kolegom Thomasom, keď prvé týždne krmil mláďatá dojčenskou fľaškou vo svojom dome na dedine. Bola tam takmer každý deň a má hlbší vzťah k vlkom než ostatní sprievodcovia.

Sofie kráča ďalej po úzkej ceste k vlčiemu výbehu. Dážď zosilnel. Opäť sa pokúša dovolať na pracovný mobil kolegyne, no už ani nezazvoní. Skúša to znova, ich telefóny občas strácajú signál.

Viem, že zamestnanci Kolmårdenu majú staré samsungy, odolné voči nárazom, s gumenými okrajmi. O ich kvalite sa dá pochybovať. Sofie vezme svoj súkromný mobil a zavolá Karoline na jej číslo. Je desať hodín a dvadsaťpäť minút, už pol hodinu meškajú. Karolina nedvíha, čo Sofie neprevapí, veď si nikdy neberie svoj mobil do práce. Ale je zvláštne, že si neuvedomila, koľko je hodín. Naozaj je ešte dnu? Po hodine a pol v ležaku?

Viem, že práve vtedy zazvoní Sofiin pracovný telefón. Možno zacíti chvíľkovú úľavu. Ale číslo na displeji nepatrí Karoline. Volá Maria, iná kolegyňa. Sofie počuje z jej hlasu prevrapenie. Možno sa trochu hnevá. Maria zodpovedá za Zooškolu a už dávno ju mali otvoriť. Sofie jej prezradí, že ide pohľadať Karolinu do výbehu. Možno sa tam zasekla.

Sofie je už pri plote. Na mreži ju víta veľká tabuľa s nápisom *Kolmården pomáha zvieratám*. Za dverami je škatuľa, z ktorej si účastníci prehliadok môžu vziať informačný leták o nadácii zoologickej záhrady.

„Idem dnu,“ oznámi Marii do telefónu.

Kolegyňa odpovie:

„Fajn, prídem za vami.“

Viem, že Sofie otvára bránku do výbehu. Pružiny ju za ňou zabuchnú. Viem to všetko, lebo som pozorne čítal vyšetrovací spis. Je tam každý detail. Čítal som ho veľakrát. Čítal, podčiarkoval, vyznačoval si miesta lepkami, vytláčal si celé pasáže a lepil si ich na stenu v pivnici, ako keď v kriminálkach hľadajú sériového vraha. Na stene mám aj mená vlkov vo svorke: Farkas, Úlfur, Vilkas, Amaroq, Ookami, Tchono, Volk, Lobo a Kurt. Kurt je preškrtnutý, lebo už zdochol. Na stene je aj nákres výbehu. Sofiin presný pohyb je podrobne opísaný v policajnom spise a vyznačil som ho bodkami na mape.

Už veľakrát mi napadlo, že prehánam. Mal by som sa venovať svojim veciam. Napríklad svojej práci. No ja sa vyhýbam rozhovorom so zákazníkmi, s redaktormi časopisov, pre ktoré pravidelne píšem, lebo sa bojím, že ma vyrušia pri práci na príbehu o útoku vlkov v Kolmårdene. Už mi nikto nevolá, ozvem sa im neskôr, keď s týmto skončím. Až mi napokon účtovník musí vysvetliť, že ma moja posadnutosť privedie na mizinu. Nechám si vypracovať posudok na byt, v ktorom bývame, aby som si mohol vziať pôžičku a ďalej svoj život sústreďovať na udalosti z Kolmårdenu v tú júnovú nedeľu v roku 2012.

Viem, že Sofie najprv vošla do vstupnej časti. Potom otvorila dvierka s oceľovým pletivom, vedúce ďalej do samotného výbehu. Všimne si, že bránka nie je zamknutá,

takže Karolina sa s najväčšou pravdepodobnosťou ešte nachádza medzi zvieratami.

Sofie si strčí mobil do vrečka a pedantne si zatahne zips. Voľne visiace veci priťahujú vlky ako magnet. Kradnú všetko – rukavice, šiltovky, fotoaparáty aj telefóny, aby sa následne hrali s korisťou. Málokedy zvyknú vrátiť veci v nezmenenom stave. Človek môže byť rád, ak ich vôbec vrátia. Patrí to k zábave pre návštevníkov, ktorí si kúpili lístok na zážitok Intímny kontakt s vlkom. Záujem dravcov o predmety z kože či semišu však možno presahuje to, čo ľudia pokladajú za milé.

Jedno dievča si obulo čižmy zo zajačej kože a vlky takmer zošaleli. Sprievodca im napokon musel tie čižmy darovať, inak by dohrýzli dievčaťu nohy. Jedna z ošetrovateľiek trielila do auta, aby požičala dievčaťu vlastné. Možno vlky vzrušuje vôňa zvieracej kože, ktovie? Ani nepremokavé plášte nie sú terno, zrejme preto, že materiál vlkom pripomína kožu a zvláštne vonia. Vône sú celkovo problém.

Škatuľky so žuvacím tabakom aj cigarety musia zostať vonku. Krémy na ruky a voňavky predstavujú výzvu. No ľudia si radi nechávajú zožrať šiltovky a čiapky. Len sa tým zintenzívni ich zážitok. Je autentickejší. A za to predsa platia. Lístok stojí asi tisíc švédskych korún.

Keď sa za Sofie zabuchne tretia a posledná bránka, ocitne sa medzi vlkami. Cez bubnovanie dažďových kvapiek na natiahnutú kapucňu počuje prvé zakňučanie. Na policajnom výsluchu Sofie opísala, ako sa nepokojné a vystresované vlky vrhali k vchodovým dverám. Ešte nevie, kde sa nachádza Karolina. Ihneď odbočí doľava, aby prešla popri vysokom plote okolo výbehu. Takto to robia každé ráno: Prejdú okolo celého areálu, skontrolujú, či je plot neporušený a žiadne zviera sa nepokúsilo vyhrabať von. Naposledy

to robila včera. Vtedy v spoločnosti Karoliny, ktorá medzitým dala vlkom žrať.

Štyri dravce nasledujú Sofie, keď kráča cez zvlnený a holý terén. Inšpektor Anders Wallberg sa jej neskôr bude pýtať, či si v tej chvíli nevšimla niečo zvláštne. A áno, všimla si. Vlk na poslednej priečke internej hierarchie svorky, ktorý sa v poslednom čase krčil pod konármi vyvráteného stromu, sa naraz prekvapivo pohybuje v strede svorky, medzi ostatnými vlkami.

Je asi v polovici okruhu s dĺžkou pár stoviek metrov. Našlapuje opatrne, aby sa nepošmykla. Všimne si dva ďalšie vlky zo svorky, o kúsok ďalej krúžia okolo žrádla. Vyjde na nevysoký kopček a na zemi zbadá čosi čierne. Vyzerá to ako smeti. Možno sem vietor cez plot privial vrece na odpadky. Keď podíde bližšie, zistí, že ide o vetrovku so zeleným logom zoologickej záhrady na chrbte. Videla ju ráno. Musí patriť Karoline. Žeby na nej vlky čosi zavetrili a začali ju ťahať? Vlky majú neveriteľný čuch. Stačí im málo. Možno ich v látke zaujala nejaká vôňa. Karolina si ju musela vyzliecť a zahodiť na zem. Bezpečnostné opatrenie má zabrániť ďalším útokom.

Vlky sú zvyknuté na ľudí a pripomínajú veľké psy. Ale prirodzené inštinkty dravca a rôzne reakcie svorky, rozvíjané celé tisíročia, zostali zachované. Sú preto najmä bojovné a nervózne. Odborník na psy by ich nazval zbabelými. Ale vedia byť aj násilné a surové. Sofie vie, ako ľahko tento veľký dravec rozdriape pulóver či bundu, akoby bola z toaletného papiera. Človek musí byť pri kontakte s vlkami v strehu, no zároveň rozhodný.

Sofie vezme bundu zo zeme. Na prvý pohľad vyzerá nedotknutá. Neskôr sa ukáže, že ju prederavili zuby a na kapucni, chrbte a pravom ramene sú diery. Sofie ju zmotá

a prehodí cez plot, aby sa k nej vlky nedostali a nepokúsili sa ju zničiť. Rozhliada sa dookola a pokúša sa spočítať vlky na skale nad sebou. Spočiatku ich bolo deväť. Minulé leto utratili Kurta. Prejde pár krokov a zastane. Ďalší čierny kus nepremokavého odevu. Nohavice. Žeby si Karolina vo výbehu dobrovoľne vyzliekla nohavice, je zvláštne. Nohavice sú okrem toho dotrhané. Vezme ich, zmotá a pokúša sa ich prehodiť, no rozmotajú sa a uviaznu v elektrickom drôte nad oceľovým pletivom skrúteným tak, aby cezeň vlky neskákali. Nohavice zostanú visieť a trepecú sa vo vetre. Sofie prejde ďalších pár krokov po kameňoch.

Vlky ju sledujú prenikavým pohľadom žltých očí, ako by zvedavé na jej ďalší krok. Kým sa nedozvie Karolinin osud, bude najistejšie držať si od nich odstup. Možno napodobní ľudí, keď ich premkne zima. Stiahne si prsty do rukávov bundy. Vlky sa v poslednom čase mimoriadne zaujímajú o ruky. Skáču po nich, oblizujú ich. Trhajú rukávy aj pulóvre.

Všimne si čosi na zemi medzi kmeňmi stromov kúsok od časti výbehu, kde dávajú vlkom žrať. Keď vchádzala do výbehu, výhľad jej zakrývala veľká skala. Najprv jej napadne, že je to žrádlo zo včera. S Karolinou im dopriali. Do výbehu pretiahli polovicu tela zvierata. A Sofie teraz rozmýšľa, či je to ono. Vlky sa zväčša do zdochliny pustia hneď, podľa hierarchie vo svorke. Najprv vodca svorky, potom postupne ostatné. Podelia sa všetci s výnimkou outsiderov. Ale tentoraz nechali vlky žrádlo nedotknuté. Vzhľadom na to, že dostávajú žrať len trikrát do týždňa, je to divné. Veď bývajú hladné.

Viem, že takto funguje ľudský mozog. Hľadá známe vzorce a racionálne vysvetlenia zmyslových vnemov, ktoré sa mu sprvoti nedarí odkódovať. Sofie vie, že na kúsok

mäsa sypú biely prášok, aby mäso získalo béžovú farbu pokožky. Priblíži sa a stihne si uvedomiť, že mäso im zrejme nesadlo, keď si všimne náramkové hodinky. Pozná ich. O pár sekúnd jej mozog pochopí, čo to vidí medzi kameňmi, ihličím a koreňmi. A vtedy sa jej zmocní panika. Začne cívať k plotu pár metrov od Karolininho nahého a doráňaného tela. Vo vrecku nahmatá kľúč od zámky. Bránka od výbehu sa ťažko otvára. Tadiaľto sa nemá chodiť von. Ale je to najbližšia cesta. Inak by musela prejsť krížom cez celý výbeh k vchodu do menšej ohrady.

Medzi Sofie a vchodom sa pohybuje vlčia svorka. Má ju za chrbtom a zámka visí zvonku bránky. Musí prestrčiť ruky cez úzku škáru medzi ocelovou brámkou a plotom. Ak jej kľúče vypadnú na kamennú dlažbu, nie je isté, či sa k nim dostane.

Napokon počuje, ako zámka klikla. Vytiahne závoru a odtlačí bránku, vyklízne von a rýchlo ju zasa zatvorí. Vráti zámku na miesto. A v bezpečí klesne na zem. Celá sa chveje a nekontrolovane plače. O chvíľu sa pri nej vynorí Maria. Viem, že Maria ju nájde zlomenú a neschopnú komunikovať. Viem, že Sofie sa jej pokúša všetko vysvetliť, no slová sa jej zasekávajú v hrdle. Viem, že Maria vytuká na telefóne číslo 112. Je jedenásť hodín, sedemnášť minút, nedeľa sedemnáštieho júna 2012.

Hovoríť jazykom zvierat

Ako dieťa som bol presvedčený, že viem komunikovať so zvieratami. Nehovorím o hladkaní, kŕmení či učení ich rôznym kúskom. Bol som presvedčený, že zvieratá majú svoj jazyk a ja som schopný sa ho naučiť.

Vyrastal som v neustálej prítomnosti zvierat. Keď som bol dieťa, mali sme vtáky v kletke. Andulky a korely. Mali sme akvárium a keď som raz ráno našiel na dlážke zoschnutú neónku, zorganizoval som jej dôstojný pohreb v záhrade za domom.

Nosil som domov čvíkoty z lesa a ukladal ich do veľkých škatúl. Sníval som o šteňati sibírskeho huskyho, no nikdy som sa ho nedočkal, lebo otec bol alergický na kožuštinové zvieratá. Najväčšími som príbehy zvierat prežíval cez televízor. Sledoval som všetky prírodopisné filmy. Miloval som umelecký šepot Davida Attenborougha, keď sa blížil k divým horským gorilám. Počúval som upokojujúci, otcovský hlas Arneho Weisea v seriáli *Zajedno s prírodou*. Pamätám si najmä *Naše tigre*, miniseriál vo Švédскеj televízii. Filmár Jan Lindblad a jeho partnerka Pia Thörnóvá v ňom vychovávajú dve malé tigríčatá kdesi v lesoch východného Švédska. Rodičom neunikla moja posadnutosť a kúpili mi Lindbladove knihy. Pán v maskáčovom odeve sa stal mojím veľkým idolom. Iní chlapci v osemdesiatych rokoch milovali Diega

Maradonu či Kiss. Ja som sníval o ceste do Amazonského pralesa s kamerou. Keď Jan Lindblad v jednom rozhovore vyhlásil, že hovorí „po tigersky“, pochopil som to doslova. Bol som presvedčený, že sa dá komunikovať s divými zvieratami v štýle Mauglího z *Knihy džunglí*. Mal som Disneyho verziu originálu Rudyarda Kiplinga ako audioknihu. Takú, kde sa pri obrátení každej stránky ozve krátke cinknutie. Počúval som ju na kazete dookola. Keď sa mi páska zošúchala a napokon pretrhla, rozplakal som sa. Dodnes viem recitovať celé pasáže z príbehu a spamäti spievať všetky piesne.

Keď Lindbladove tigre dospeli a už ich nemohol chovať v izbe, presťahoval ich do Kolmårdenu. Jedno leto, myslím si, že to bolo v roku 1984, sme sa celá rodina vydali do zoologickej záhrady, aby sme navštívili Lillan a Rani, ako sa Lindbladove tigre volali. Pamätám si, ako sme v letnej horúčave vytiahli okienka na našej dvestoštyridsiatke a pomaly sa viezli cez safari, kde sa levy, medvede a vlky voľne potulovali pomedzi autá. Pamätám si delfinárium, kde delfíny predvádzali svoje kúsky. Vnímal som to ako úžasné dobrodružstvo. Možno sa mi práve tieto spomienky z detstva vrátili, keď som prvýkrát počul o útoku vlka v Kolmårdene. Vcítil som sa do osudu zabitej ženy. Predstavujem si, že sme obaja vyrastali s mimoriadnou úctou a rešpektom k prírode a od detských čias nás viedli k hlbkej láske k zvieratám. Nikdy som sa nestal filmárom ako Jan Lindblad. Ale stal som sa novinárom a spisovateľom, zrejme najmä vďaka televíznym programom o zvieratách v detstve. Ak sa človek chce niečo naučiť o dramaturgii a rozprávačskom umení, prírodopisné filmy slúžia ako skvelý pedagogický materiál.

Inými slovami, snaha ľudí priblížiť sa k divým zvieratám ma odjakživa fascinovala. Možno ma aj dnes podvedome

vedie túžba vrátiť sa do detských čias. Zrejme ide takisto o túžbu po svete ďaleko od štokholmského všedného dňa, od pocitov odcudzenia moderného mestského života. V dospelom veku umenie, filmy, noviny a literatúra skúmajú hranice medzi ľuďmi, našou kultúrou a divočinou, ktorá ma vzrušuje oveľa väčšie. Inšpirovala ma fotografka Julia Lindemalmová. Jej dokument o zoológických záhradách zachytáva ľudí a zvieratá na oboch stranách bariér a hrubých sklenených tabúl v umelom svete. Tie zábery sú hrozné, no zároveň melancholické a krásne. V stretnutí s prírodou hrá často úlohu náhoda napriek snahe ľudí kategorizovať, vážiť a merať, kontrolovať a chápať vesmír okolo nás. Uvedomil som si, že my ľudia pri opise divočiny často prehliadame vlastný narcizmus, vlastnú chamtivosť a našu túžbu po moci. Dokument Wenera Herzoga *Grizzly Man* skúma práve túto sivú zónu medzi vnútorným životom človeka a nekonečnými nedotknutými plánami takzvanej divočiny. Príbeh o samotúbom ambasádorovi medveďov Timothyom Treadwellovi a jeho tragickej smrti v aljašskej divočine je zostavený výlučne zo záberov zosnulého. Ale namiesto pútavého prírodopisného filmu vytvoril Herzog príbeh o ľudských snoch a zlyhaniach. Výsledkom je najdojemnejší a najnezabudnuteľnejší dokument, aký som kedy videl.

Niekedy sa mi príbehy o našich večných pokusoch stvárať a vytvárať prírodu zdajú smiešne. *Káčer Donald v džungli* (Clown of the Jungle), príbeh, ktorý milióny Švédov pozerajú každé Vianoce, ukazuje frustrovaného filmára prírody, ktorý sa s vypätím všetkých síl snaží zachytiť dažďový prales ako raj s krásne trilukujúcimi kolibríkmi. Projekt mu zničí dotieravý ďateľ, čo ho privedie na pokraj šíalenstva. Ďalšou postavou je britský veterinár a filozof Charles Foster. Šesť týždňov prežil ako jazvec na kopci vo Walese a jedol húsenice.

Vyzýva svoje deti, aby na veľkú potrebu chodili na breh rieky v Exmoore, aby si tak vyznačili revír, ako to robia vydry. V úlohe líšky plieni kontajnery v centre Londýna hľadajúc žrádlo. Ľudia v jeho okolí sú už presvedčení, že sa pomiatol. Jeho kniha *Ako zvierá* (Being a beast), kde podrobne skúma životný štýl divých zvierat, je rovnako bizarná ako geniálna. Iné príbehy o vzťahoch ľudí k exotickým zvieratám sú výlučne tragické. Reportáž Chrisa Jonesa o súkromnej zoologickej záhrade zverejnil *Esquire* vo februári 2012, teda pár mesiacov pred útokom vlkov v Kolmårdene. Hovorí o Terry-ym Thompsonovi, o jeho rozhodnutí spáchať samovraždu a katastrofálnych dôsledkoch tohto rozhodnutia na malú komunitu, kde žije. Veterán z vojny vo Vietname a niekdajší skaut chcel mať svoju vlastnú divočinu. Terry Thompson zbieral živé exotické zvieratá, tak ako iní ľudia zbierajú autá či zbrane. Kým si obchodník, hlboko poznačený depresiou a zlou finančnou situáciou, prestrelí lebku, otvorí brány svojej zoo. V noci potom polícia loví vlky, medvede grizly, leopardy, sedemnást afrických levov a osemnásť bengálskych tigrov v okolí amerického mestečka Zanesville. Keď Terryho Thompsona konečne našli, ťahal jeho krvavú mŕtvolu biely tiger. V noci polícia postrelala jeho takzvanú zbierku veľkých exotických zvierat, jedno po druhom. Útok vlkov v Kolmårdene vnímam ako ďalší z radu príbehov, v ktorých sa divočina stala fantáziou a psychologickou konštrukciou.

Bol som v kontakte s príbuznými zabitej ženy. Stretol som jej mamu a jedného z jej bratov v kaviarni rodného mesta Borås. Hovorili mi o žene s univerzitným vzdelaním, s diplomom z biológie a vášňou pre zvieratá. Nikdy nejavila túžbu stáť vo svetle reflektorov či na pozícii celebrity. Bola človekom s veľkou integritou, dôsledná a bystrá. Zvieratá predstavovali jej svet. Najmä africké slony, ktorým

zasvätila svoj zoológický výskum. Pýtali sa ma na posolstvo tejto knihy. Pokúšal som sa im vysvetliť, že túto tragickú udalosť vnímam ako zlomový moment v úvahách o podstate človeka. Že nehoda nebola len výsledkom zanedbania bezpečnostných postupov na pracovisku, ale príbeh túto tragédiu presahuje.

Mám pocit, že útok vlkov hovorí v prvom rade o Švédsku a o tom, ako vnímame samých seba. Švédsky národ – okrem toho, že miluje prírodu – pokladáme za progresívny a rovnostársky, neustále v snahe držať krok s dobou. Chválime sa tým, že máme najlepšiu ochranu zvierat a najdetailnejšie zákony o vzťahoch na pracovisku. Pred útokom vlkov v Kolmårdene sa švédsky občan nestal obeťou ich útoku dve storočia. Preto sa týmto útokom vraciame k spomienkam na Švédsko pred zavedením štátu blahobytu za Pera Albina Hanssona v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia. Do doby, keď boli Švédi chudobným sedliackym národom analfabetov, žijúcim na kraji Európy, moreným hladom a epidémiami v drsnej a nehostinnej klíme. Z úcty k pozostalým som sa rozhodol nezachádzať do detailov pri opise samotnej smrti. Ale verte mi, niet pochybností, že ju zabili vlky. Pre tento príbeh je osobný život Karoliny vedľajší. Nešťastie mohlo rovnako dobre postihnúť aj ktorúkoľvek z jej kolegýň.

Každý s čo i len minimálnym záujmom o dejiny literatúry, samozrejme, identifikuje prastaré symboly a mytologické archetypy tohto príbehu. Krvilačné vlky napadnú bezbrannú mladú ženu – to znie ako vystrihnuté z ľudových rozprávok. Zároveň to trochu pripomína sci-fi, keď moderná zoológická záhrada náhle stratí kontrolu nad svorkou dravých zvierat. Pripomína to thriller *Jurský park*, akurát v hlavnej úlohe jaštery vystriedali vlky. Udalosti zo švédskeho vidieka sa málokedy dostanú do medzinárodných

správ. Nešťastie vo vlčom výbehu v Kolmårdene bolo výnimkou. Informovali o ňom globálne spravodajské kanály ako CNN, BBC, Time či Reuters. Všetci sa odvolávali na tlačovú konferenciu, ktorá sa konala v deň útoku vlkov. Riaditeľ zoologickej záhrady Mats Höggren prítomných informoval, že žena sa nachádzala vo výbehu vlkov sama, aby sa – ako to sám nazval – socializovala so zvieratami. Ide o bežnú aktivitu tunajších sprievodcov. V archíve Švédkeho rádia počujeme jeho zlomený hlas:

„Je to hrozné. Sme v šoku a naše myšlienky, pochopiteľne, smerujú k obeti, pozostalým a našim zamestnancom.“

Nadýchne sa.

„A v neposlednom rade, hoci to možno znie nedôležito, myslíme aj na samotnú značku vlk.“

V pozadí počuť cvakanie fotoaparátov. Riaditeľ pokračuje:

„V istých kruhoch nepatrí toto zviera k obľúbeným. Uvedomujeme si, že tragická udalosť ovplyvní diskusiu o postavení vlka a následne aj politické rozhodnutia. A za to nesieme zodpovednosť.“

Na otázku diania vo výbehu nevie odpovedať ani Mats Höggren, ani nikto z jeho kolegov, keďže nejestvuje jediný svedok. Nemajú ani zábery z nešťastia. Je to v dnešnej dobe zvláštne, ale zoologická záhrada nie je vybavená kamerovým systémom.

Podľa Matsa Höggrena začal personál tušiť, že sa niečo stalo, keď žena nedvíhala služobný telefón. Ihneď sa pustili do jej hľadania a okolo jedenástej objavili jej mŕtve telo vo výbehu.

Na internetovom diskusnom fóre Flashback sa ihneď začalo špekulovať spôsobom, akoby sa stredovek nikdy neskončil: Žena bola tehotná, tvrdia tam samozvaní odborníci.